

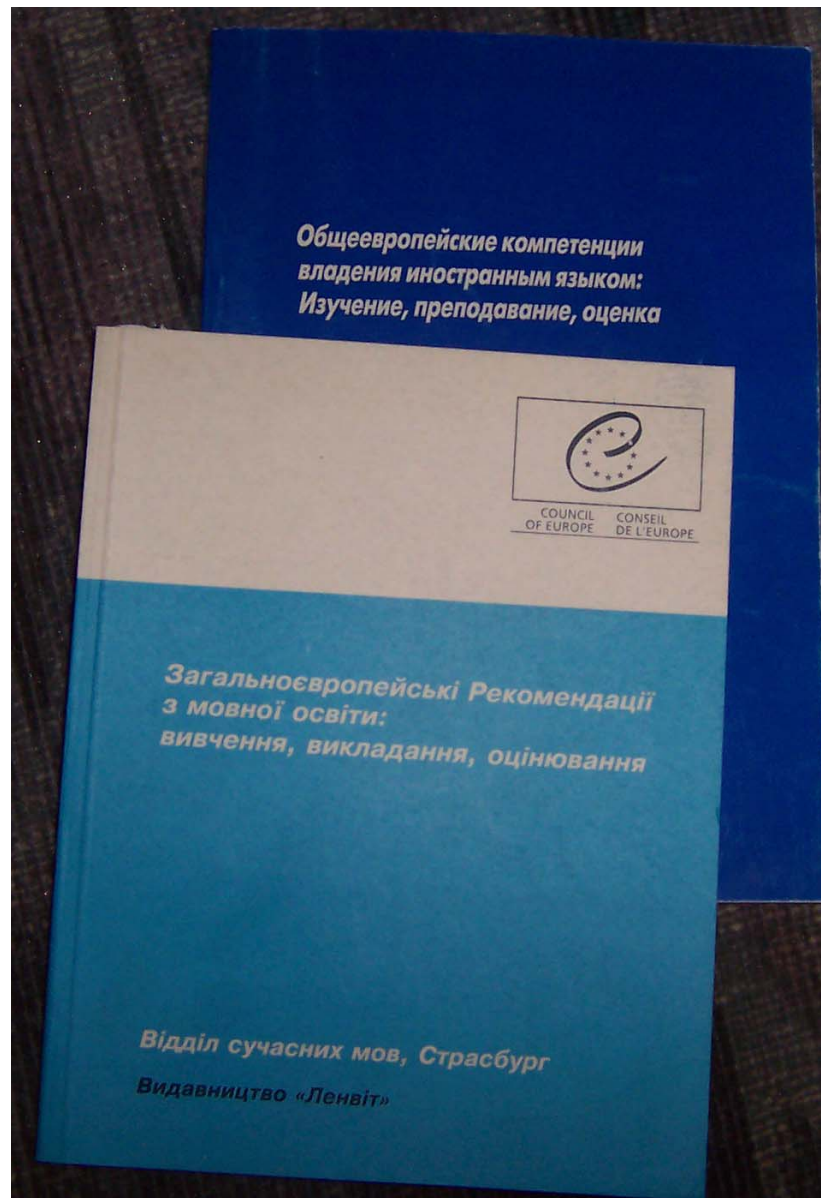
**Інтегроване навчання
іноземних мов
у мовному ВНЗ:
переваги і обґрунтування**

**Н.Ф. Бориско
доктор педагогічних наук,
професор**

Питання для обговорення

- 1. Як рівні володіння ІМ за ЗЄР співвідносяться з цілями навчання по курсах?**
- 2. Яка роль мовних компетенцій у формуванні іншомовної комунікативної компетенції?**
- 3. В чому переваги і недоліки аспектного викладання іноземних мов?**
- 4. Яке психолінгвістичне обґрунтування інтегрованого навчання ІМ з позицій психолінгвістики і методики?**
- 5. Які висновки можна зробити з цих теорій?**

Які сучасні рівні володіння ІМ ви знаєте?

Рівні володіння ІМ за ЗЄР

A

Елементарний користувач

A1

A2

B

Самостійний (незалежний) користувач

B1

B2

C

Компетентний (досвідчений) користувач

C1

C2

Breakthrough
“інтродуктивний” або “відкриття”

Waystage
“виживання”

Threshold
“пороговий”

Vantage
просунутий

Effective operational proficiency
автономний

Mastery
компетентний професіонал

A1.1 A1.2

A2.1 A2.2

B1.1 B1.2

B2.1 B2.2

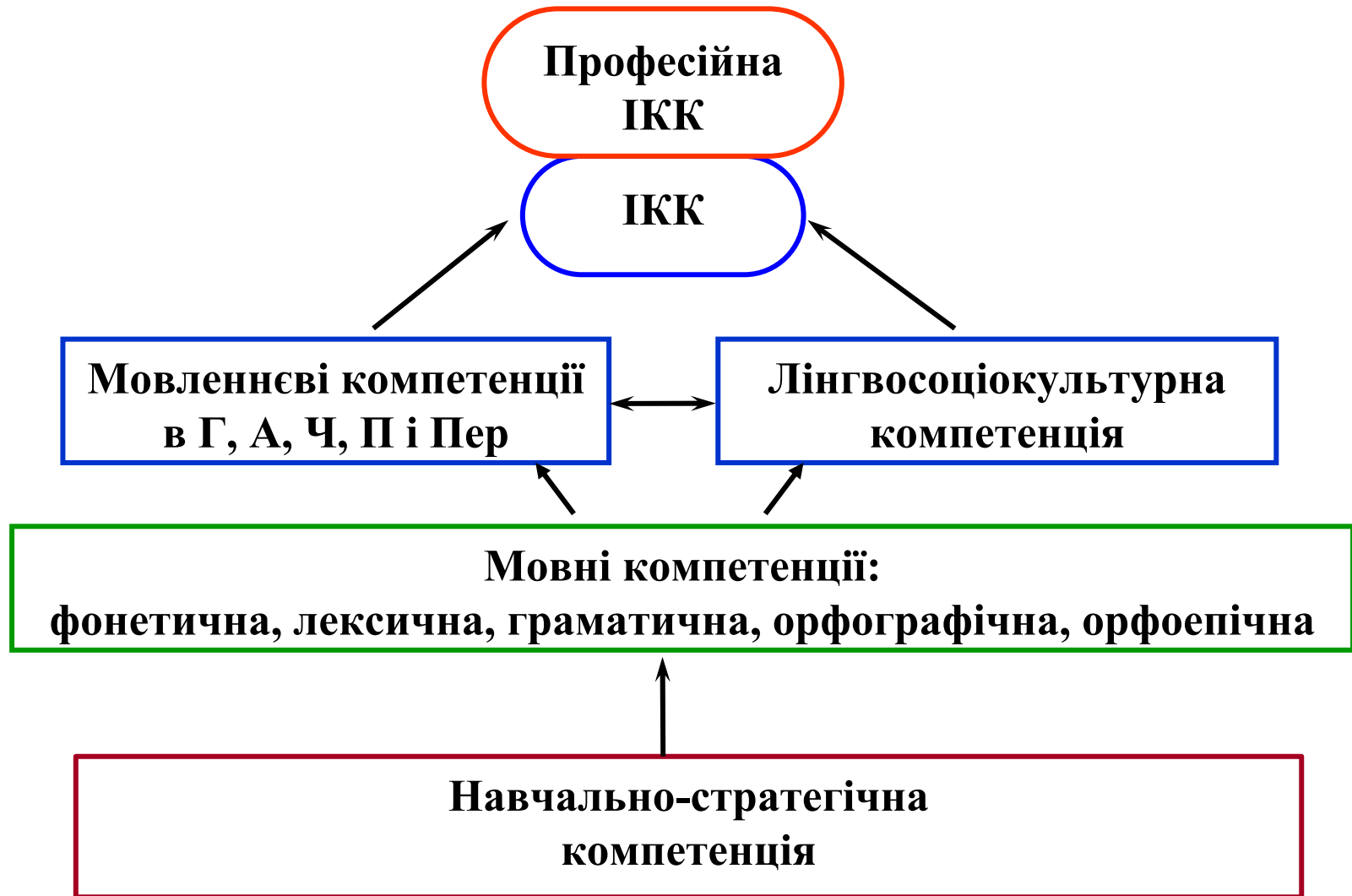
C1.1 C1.2

C2.1 C2.2

1. Цілі навчання ІМ по курсах і рівні володіння (ЗЄР)

Курси	C2.2	C2.2			C2.2
5	C2.1	C2.1	C2.2	C2.2	C2.1
4	C1.2	C1.2	C2.1	C2.1	C1.2
3	C1.1	C1.1	C1.2	C1.2	C1.1
2	B2.2	B2.2	C1.1	C1.1	B2.2
1	B2.1	B2.1	B2	B2	B2.1
Компетенції	Аудіювання	Діалог. мовл.	Монол. мовл.	Читання	Письмо

2. Роль мовних компетенцій у формуванні іншомовної комунікативної компетенції (ІКК)

Склад мовних компетенцій, формування яких забезпечується аспектним навчанням ІМ

**Мовні компетенції:
фонетична, лексична, граматична,
орфографічна, орфоепічна**

КОМПЕТЕНЦІЯ – це складна динамічна сукупність:

- **знань;**

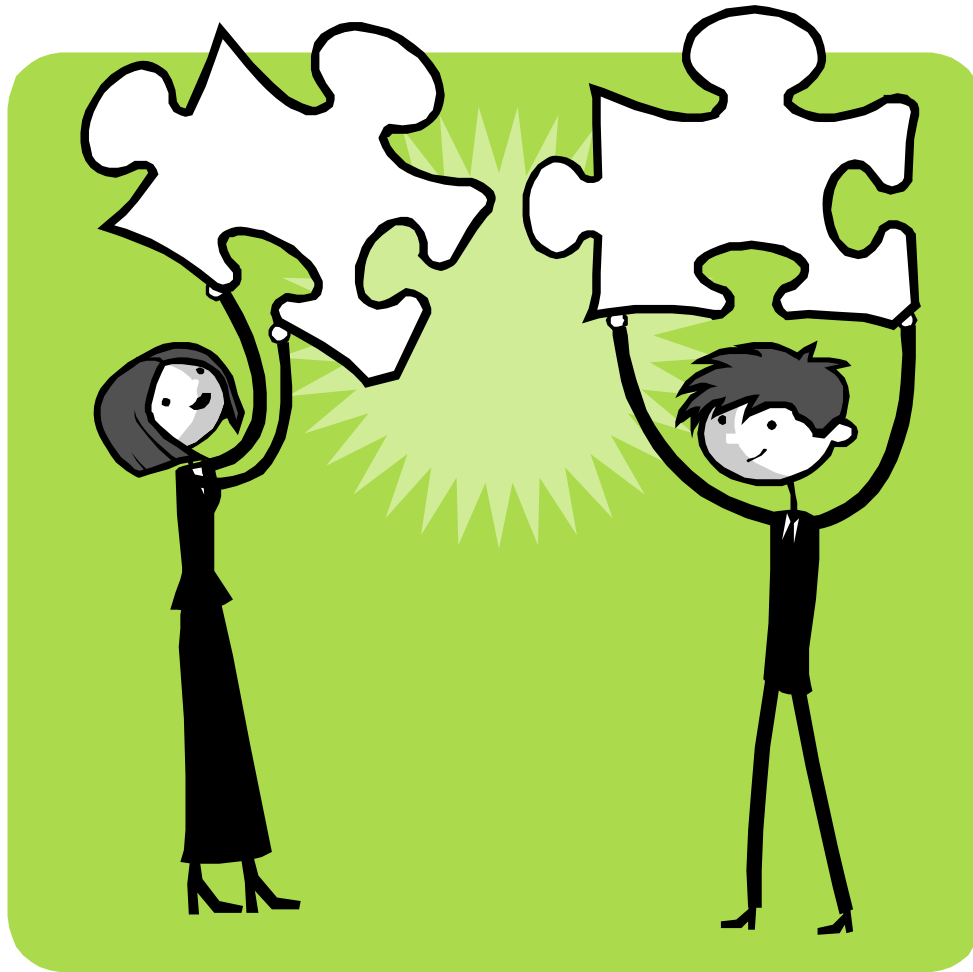
- **мовних** і мовленнєвих навичок;

- **умінь;**

- **настанов, мотивів, потреб, почуттів і емоцій особистості, її досвіду й світогляду.**

(NB: Уміння входять до складу тільки мовленнєвих компетенцій!)

3. Переваги і недоліки аспектного викладання ІМ

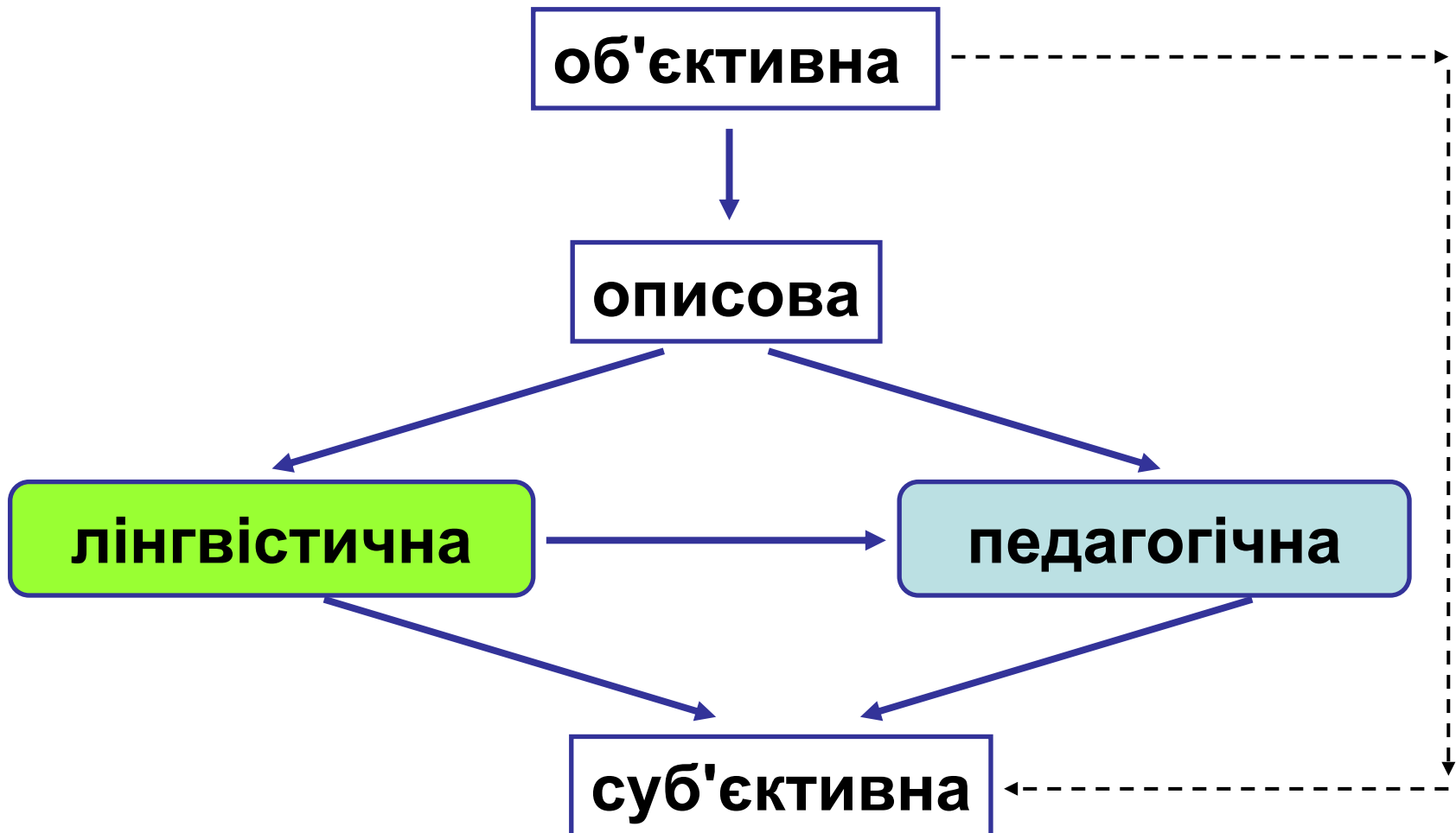
Переваги:

- **Відносно легка реалізація принципів системності и науковості**
- **Простота планування і проведення занять**
- **Можливість ретельної роботи над окремими аспектами ІМ**
- **Об'єктивність контролю й оцінки знань з граматики, лексики и фонетики**
- **Відповідність традиціям навчання і вивчення ІМ (очікуванням тих, хто навчається)**
- **...**

Недоліки:

- Штучне розділення ІМ на аспекти, що протирічить її функціонуванню й використанню в процесі спілкування
- Неможливість реалізації принципу комунікативності
- Неадекватні умови формування компетенцій і їхніх компонентів
- Домінування/обмеження роботи над знаннями й (мовними) навичками
- Об'єктивна неможливість інтеграції знань і навичок в уміння та компетенції
- Низький мотиваційний потенціал занять
- Неможливість досягнення мети навчання

Види граматик (Г) і фонетик (Ф)

(за: Helbig, 1993 і Funk, Koenig, 1997)

Лінгвістична vs. педагогічна

Лінгвістична Г і Ф:

- «монолінгвальна»
- системно-лінійна
- відносно абстрактна
- з тотальною рівноправністю усіх явищ (включаючи винятки)
- викладена стисло
- без урахування: психолінгвістичних і психофізіологічних закономірностей презентації/подачі, засвоєння і застосування

Педагогічна Г і Ф:

- контрастивна
- концентрично-системна
- конкретна і наочна
- відібрана за визначеними критеріями (нормативності, відповідності потребам спілкування ...)
- викладена докладно
- з урахуванням:
 - складності і зрозумілості
 - запам'ятовуваності та вживаності
 - використання в продукції та/або в рецепції

4. Психолінгвістичне обґрунтування інтегрованого навчання ІМ

Радянська і вітчизняна психолінгвістика

Теорія мовленнєвої діяльності:

Основою всіх мовних компетенцій є **НАВИЧКА**.
Навичка – це оптимальний рівень досконалості мовленнєвої дії (І.О. Зимня)

Якості навички (Ю.І. Пассов):

- автоматизованість
- стійкість
- гнучкість
- спрямованість свідомості на зміст, а не на форму
- відсутність напруження і втомлюваності

Якості мовленнєвої навички (продовження):

- **Автоматизованість:** певна швидкість виконання операцій, що входять до дії, цілісність та плавність, економність, послаблення напруженості
- **Стійкість:** нормальне функціонування при взаємодії з іншими навичками
- **Гнучкість** або **здатність до переносу:** здатність включатися в нові ситуації, здатність функціонувати на новому мовленнєвому матеріалі

Уміння: оптимальний рівень досконалості мовленнєвої діяльності (Г, А, Ч, П и Пер.) на базі відповідних навичок: граматичних, лексичних, фонетичних, орфографічних, орфоепічних.

УМОВИ формування навичок і розвитку вмінь з переліченими вище якостями мають бути адекватними тим умовам, в яких ці навички і вміння будуть функціонувати.

Аспектне викладання ІМ НЕ створює цих умов і не задовольняє цим вимогам.

Під час аспектних занять є можливість забезпечити засвоєння студентами знань і формування у них здебільшого тільки мовних навичок (в тому числі і за браком часу).

Етапи формування навичок (С.Ф. Шатілов)

- А. Орієнтовно-підготовчий:** подача, ознайомлення і первинне закріплення нового матеріалу в ситуації або в контексті
- Б. Стереотипно-ситуативний:** автоматизація дій з новим матеріалом в аналогічних ситуаціях на рівні фрази (іноді: слова/словоформи і словосполучення)
- В. Варіативно-ситуативний:** подальша автоматизація дій з новим і раніше засвоєним матеріалом на рівні мікротексту (понадфразової єдності і мікродіалогу)

На **аспектних заняттях** існує можливість здійснювати тільки **два** перших етапи!

Обґрунтування інтегрованого навчання ІМ в зарубіжній психолінгвістиці і методиці

Аналіз теорій

експліцитного навчання („learning“) ІМ і імпліцитного оволодіння („acquisition“) ІМ та експліцитних і імпліцитних знань:

- Визначення
- Проблема взаємодії або інтерфейсу
- Різні шляхи її вирішення

Експліцитне навчання („learning“):

**Усвідомлений процес
отримання знань.**

**Учень формулює і перевіряє
гіпотези в пошуках
конкретної мовної форми
(N. Ellis 1994).**

**R.Ellis (1994) розрізняє дві
форми експліцитного
навчання ІМ:**

- Заучування („memorisation“)**
- Вирішення проблем
(„problem-solving“).**

Імпліцитне оволодіння („acquisition“):

**Отримання знань про мовні
форми в процесі, який
відбувається природньо и
неусвідомлено
(N. Ellis 1994).**

**R.Ellis (1994) розрізняє дві
форми імпліцитного
оволодіння ІМ:**

- Оволодіння на основі
зразків („formulaic
knowledge“)**
- Оволодіння на основі
правила („rule-based
knowledge“).**

Експліцитне навчання та **імплицитне** оволодіння можуть бути організовані дедуктивно і індуктивно

	дедуктивно (від правил ⇒ до прикладів)	індуктивно (від прикладів ⇒ до правил)
експлі- цитно	Traditional teaching (експліцитне повідомлення знань про підсистеми ІМ)	Rule discovery (свідоме виведення правил з прикладів)
імплі- цитно	Using Parameters (імплицитне оволодіння мовними феноменами на основі певних параметрів)	Learning from Input (неусвідомлене оволодін- ня мовними феноменами на основі сталих виразів «chunks»)

Експліцитні знання vs. імпліцитні знання

- контрольовані
- вимагають уваги
- усвідомлені
- гнучкі
- не активізуються миттєво
- не уможливлюють дві одночасних дії

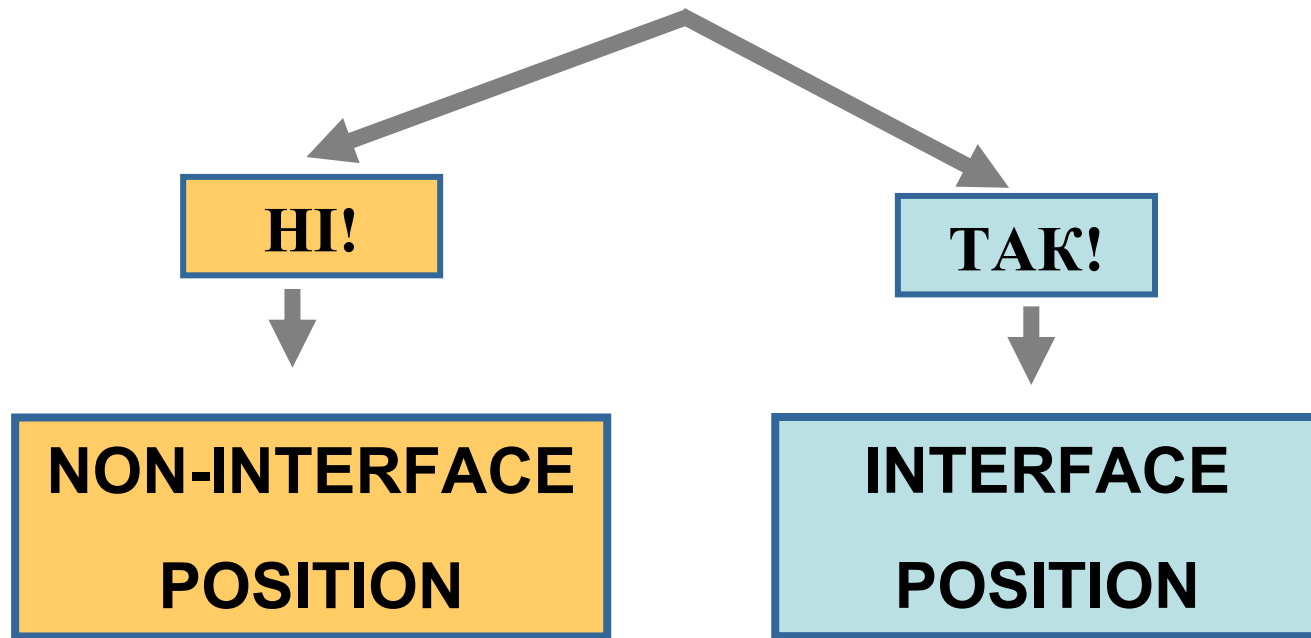

- автоматизовані
- не вимагають уваги
- неусвідомлені
- переважно стереотипні
- активізуються миттєво
- уможливлюють дві одночасних дії

Взаємодія експліцитних (ЕЗ) та імпліцитних знань (ІЗ)

Проблема «інтерфейсу»

Чи можлива трансформація ЕЗ
в ІЗ?

NON-INTERFACE POSITION

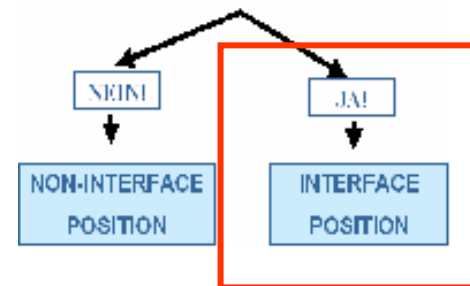
- Універсальна
граматика
Хомського
(Chomsky, 1959)
- Теорія монітора
Крешена
(Krashen, 1982)

INTERFACE POSITION

- Теорія оволодіння
вміннями Дж. Андерсона
(Anderson, 1983)
- Модель оволодіння 2-ою
мовою Е. Бялисток
(Bialystok, 1978)
- Гіпотеза «Noticing»
Р. Шмідта (Schmidt, 1990, 1995)
- Гіпотеза здатності до
навчання М. Пінеманна
(Pienemann, 1989)

Теорія оволодіння вміннями J.R. Anderson (1983)

Ist eine Umwandlung von explizitem in
implizites Wissen möglich ?

**Експліцитні
знання**

**(декларативні
знання)**

ВПРАВИ

**Імплицитні
знання**

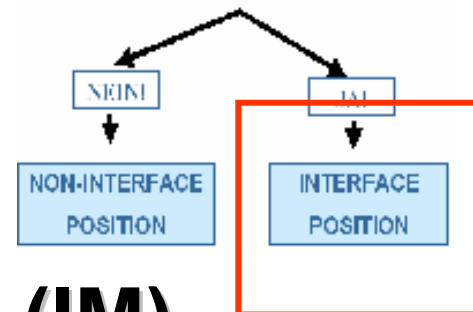
**(процедуральні
знання)**

**Когнітивна
стадія**

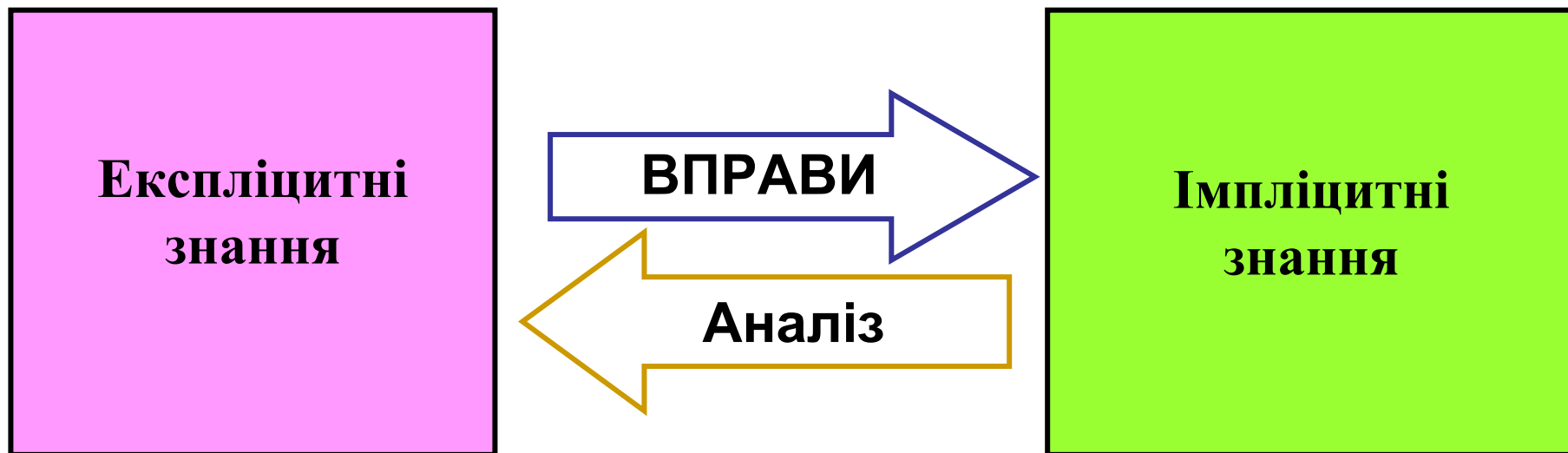
**Асоціативна
стадія**

**Автономна
стадія**

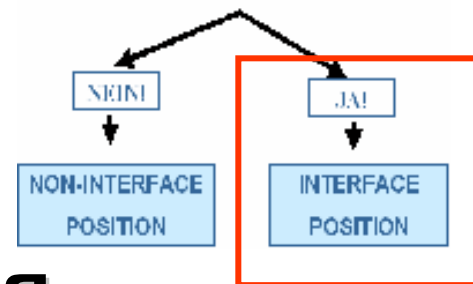
Ist eine Umwandlung von explizitem in
implizites Wissen möglich ?

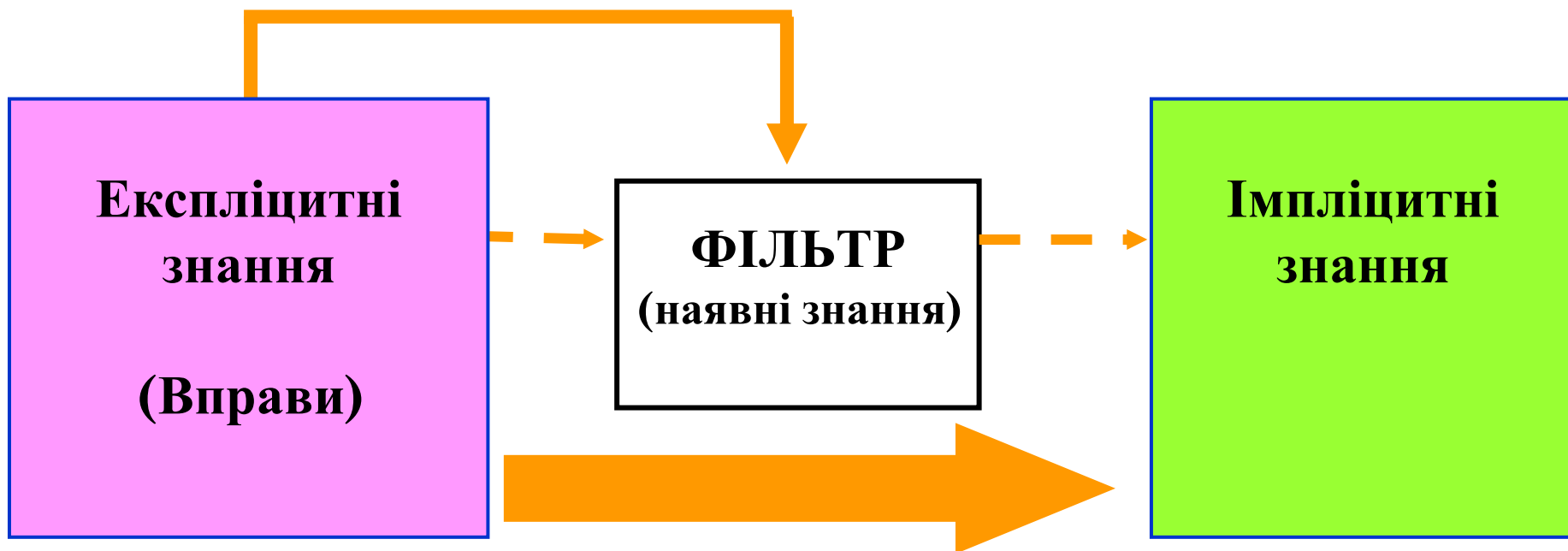
Модель оволодіння 2-ою мовою (ІМ) Е. Bialystok (1978)

Ist eine Umwandlung von explizitem in
implizites Wissen möglich ?

Гіпотеза здатності до навчання М. Рієнеманн (1989)

Гіпотеза «Noticing» Р. Шмідта

Schmidt (1990, 1995)

Експлі-
цитні
знання

Три когнитивних стадії
активізації мовної
усвідомленості:

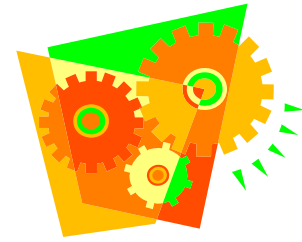
- 1) „*perception*” – несвідоме сприйняття мовної форми
- 2) „*noticing*” – стадія, коли учень помічає і звертає увагу на форму
- 3) „*understanding*” – розпізнання, декодування учнем певної закономірності, що була зафіксована їм раніше. Мовна форма інтегрується в ІЗ і знаходить своє місце в «міжмові» (Interlanguage) учня.

Імплі-
цитні
знання

Мовна усвідомленість „language awareness”

5. ВИСНОВКИ

- 1. Знання мовних підсистем і мовні навички оперування ними (ЕЗ), з одного боку, та мовленнєві навички й уміння (ІЗ), з іншого, є необхідними взаємодоповнюючими компонентами будь-якої компетенції.**
- 2. Знання мовних підсистем і мовні навички оперування ними (ЕЗ) можуть бути трансформовані і інтегровані в мовленнєві навички і уміння (ІЗ) лише за умови насиченого і інтенсивного комунікативного (мовленнєвого) тренування й практики.**
- 3. Тільки через автоматизацію в процесі мовленнєвого тренування мовні і мовленнєві навички можуть стати стійкими, гнучкими і здатними до переносу.**

4. Тренування і практика в спілкування повинні організовуватися подібно до процесів реального спілкування. Спілкування є метою і засобом навчання (принцип комунікативності).

5. Формування мовленнєвих навичок і вмінь можливе тільки на базі розвитку «мовної усвідомленості» (принцип когнітивності).

6. Навіть при формуванні мовних компетенцій має домінувати робота над змістом, а не над формою на всіх фазах: Подача – Тренування – Практика (Мовлення I – Мова – Мовлення II)

7. Діяльнісна орієнтація всього процесу навчання й усіх його фаз: важливий не тільки продукт навчання, але й процес його створення, тобто шлях навчання й учіння.

8. Глобальна орієнтація на особистість учня й розвиток його автономії (роль навчальної компетенції).

9. Домінування індуктивного оволодіння мовними підсистемами і самостійного виведення правил, які організовуються спеціально та керуються викладачем та НМК.

10. Визнання пріоритету педагогічної граматики і фонетики як об'єкту навчання/вивчення і відповідних компетенцій як мети навчання.

11. Зміна граматичної і фонетичної прогресії: з лінійної систематичної на циклічну функціональну.

12.

Яких знань Ви набули з цієї проблеми?

Знань про:

- Рівні володіння ІМ за ЗЄР і їхнє співвідношення з цілями навчання по курсах мовного ВНЗ
- Роль мовних компетенцій у формуванні іншомовної комунікативної компетенції
- Переваги і недоліки аспектного викладання ІМ
- Психолінгвістичне обґрунтування інтегрованого навчання ІМ с позицій вітчизняної і зарубіжної психолінгвістики

Ваші запитання?

ДЯ**К**У**Ю** за **У**В**А**Г**У**!